

Шкільна бібліотека

Ярослав Гашек

Пригоди Бравого
Вояка Швейка

Харків
«ФОЛІО»
2023

Купити книгу на сайті kniga.biz.ua >>>

Частина перша

У ТИЛУ

ВСТУП

Велика доба потребує великих людей. На світі є невідомі скромні герої, не увінчані славою Наполеона. Марно ви шукали б їхні імена в історії. Та коли проаналізувати, — їхня слава, можливо, затьмарила б навіть славу Александра Македонського. У наші дні на вулицях Праги можна зустріти чоловіка в занушеному вбранні, який, власне, і сам не уявляє свого значення в історії нової, великої доби. Він скромно йде своєю дорогою, нікого не турбує, і до нього не чіпляються журналісти з проханням про інтерв'ю. Коли б ви запитали, як його звать, він би відповів дуже просто і скромно: «Я Швейк...»

І справді, цей тихий, скромний, убого вдягнений чоловік і є той старий бравий вояк Швейк, хоробрий герой, ім'я якого ще за часів Австро-Угорщини було на устах усіх громадян Чеського королівства й слава якого не померкне і в Республіці.

Я дуже люблю цього бравого вояка Швейка і, змальовуючи його пригоди під час світової війни, переконаний, що всі ви будете симпатизувати моєму скромному, невідомому героєві. Він не підпалював храму богині в Ефесі, як це зробив отой дурень Герострат, щоб потрапити до газет та шкільних хрестоматій.

А цього вже досить.

Автор

Г л а в а І

БРАВІЙ ВОЯК ШВЕЙК УСТРЯЄ У СВІТОВУ ВІЙНУ

— Ви знаєте, нашого Фердинанда вбили, — сказала служниця Швейку, якого в свій час військова лікарська комісія безапеляційно визнала ідіотом, завдяки чому він звільнився з армії й тепер заробляв собі на прожиття продажем собак, паскудних, нечистокровних потвор із родовідними свідоцтвами, сфабрикованими його власною рукою.

Крім цього фаху Швейк мав ще й ревматизм і тепер саме натирав собі коліна оподельдоком.

— Якого це Фердинанда, пані Міллерова? — поцікавився Швейк, не перестаючи розтирати коліна. — Я знаю двох Фердинандів. Один служить у аптекарському магазині Пруші й якось помилково випив там пляшку якоїсь гидоти проти випадання волосся; а потім знаю ще Фердинанда Кокоску. Той збирає по вулицях собаче лайно. Обоє анітрохи не шкода.

— Та що ви, паночку, таж це пана ерцгерцога Фердинанда з Конопіште, отого гладкого, богомільного.

— Матір Божа! — вигукнув Швейк. — От так гарна історія. А де ж це з паном ерцгерцогом таке трапилось?

— Уколюшки його, паночку, в Сараєві з револьвера. Він їздив туди зі своєю ерцгерцогинею автомобілем.

— Он як, пані Міллерова, автомобілем! Ну-ну, такий пан може собі це дозволити. Але йому, мабуть, і на думку не спало, що такі мандри автомобілем можуть зле скінчитись. Та ще й у Сараєві — це ж у Боснії, пані Міллерова. Тут, мабуть, турки рук доклали. Та що там казати: не треба було відбирати в них тієї Боснії та Герцоговини. Ось воно як,

пані Міллерова. То кажете, пан ерцгерцог уже став перед Божим судом. А довго мучився?

— Ясновельможний ерцгерцог зразу й сконали, паночку. Звісно, револьвер — не іграшка. Ось недавно в нас в Нусле один пан бавився револьвером і перебив геть усю родину та ще й двірника, що прийшов подивитися, хто це там на четвертому поверсі зняв таку стрілянину.

— Трапляється револьвер, пані Міллерова, що не вистрілить, хоч ти сказись. Таких систем чимало. Але на пана ерцгерцога придбали, напевно, щось ліпше, й голову закладаю, пані Міллерова, що той, хто це зробив, добре на таке причепурився. Бо, знаєте, стріляти у пана ерцгерцога — неабияка праця. Це вам не браконьєрові стріляти в лісничого. Тут уся справа в тому, як до нього добратись. В якомусь лахмітті до такого пана і не посувайся. Тут треба йти в циліндрі, щоб вас поліцай загодя не цапнув.

— Та воно тих напасників, кажуть, було там чимало, паночку.

— Про це й говорити годі, пані Міллерова, — сказав Швейк, закінчуючи розтирати коліно, — якби ви хотіли вбити пана ерцгерцога або найяснішого нашого цісаря, то напевне б із кимсь порадились. Більше людей — більше розуму. Цей порадить одне, той інше, й справа вийде, як співається в нашому гімні. Головне, аби не прогавити миті, коли такий пан повз вас проїде. Ось, наприклад, ви, мабуть, пам'ятаєте того пана Луккені, що проштрикнув терпугом нашу небіжчицю Єлизавету? Він же прогулювався з нею, от і вірте після цього комусь; відтоді жодна імператриця не ходить на прогулянку. І подібне чекає ще не на одного. Ось побачите, пані Міллерова, доберуться вони ще й до російського царя й цариці, а можливо, боронь Боже, і до найяснішого нашого цісаря, коли вже почин зробили з тим його дядьком. У старого ворогів до біса. Куди більше, ніж у того Фердинанда. Оце якось один панок у шинку розповідав: прийде, каже, час, і ті цісарі скапуватимуть, як свічки, один по одному; їх, каже, й державна прокуратура не врятує. Потім виявилось, що той пан не мав чим заплатити, й шинкар мусив покликати поліцай. А він як затопить шинкареві в пику раз, а полцаєві аж двічі. І його відвезли в поліційному кошику, щоб прочумався. Го-го, пані Міллерова, діються нині речі, скажу я вам. Це ще одна втрата для Австрії. Коли я був на військовій службі, один піхотинець застрелив капітана. Зарядив гвинтівку й пішов у канцелярію. Там йому сказали: тобі, мов-

ляв, нема чого тут робити. А він своє та своє: хочу, каже, говорити з паном капітаном. Капітан вийшов до нього й тут же вліпив йому казарменний арешт, а той підняв гвинтівку й пальнув капітанові просто в серце. Куля вилетіла крізь спину та ще й шкоди наробила в канцелярії: розбила пляшку чорнила, а воно облило службові папери.

— І що потім сталося з тим солдатиком? — спитала пані Міллерова згодом, коли Швейк уже одягався.

— Повісився на підтяжках, — відповів Швейк, чистячи свого котелка. — А ті підтяжки навіть не його були. Він позичив їх у тюремного наглядача, мовляв, у нього штани спадають. Що ж він, дурний був чекати, доки його розстріляють? Не дивуйтеся, пані Міллерова, в такому становищі кожному голова обертом піде. Наглядача за це розжалували й припаяли йому шість місяців. Але він їх не відсидів. Утік до Швейцарії й зробився там проповідником у якійсь секті. Тепер чесних людей обмаль, пані Міллерова. Гадаю, що й пан ерцгерцог Фердинанд у тому Сараєві не розчовпав, що воно за пташка той, хто в нього стріляв. Побачив цього панка і, певно, подумав: «Це, мабуть, порядна людина, якщо вітає мене». А панок тим часом його й бацнув. Всадив одну кулю чи кілька?

— Газети, паночку, пишуть, буцімто пан ерцгерцог був як решето. Той випустив у нього геть усі набої.

— Це йде, пані Міллерова, як по маслу, страшенно швидко. Я для такої справи купив би собі браунінг. На вигляд — іграшка, а тим часом за дві хвилини можна з нього перестріляти двадцять ерцгерцогів, байдуже — худих чи гладких. Хоча, між нами кажучи, пані Міллерова, в товстопузого ерцгерцога вцілити, безперечно, легше, ніж у худого. Пам'ятаєте, як оті португальці підстрілили свого короля? Він був такий самий черевань. Та що й казати, адже ж королі ніколи худенькими не бувають. Ну, зараз я йду до шинку «Під келихом», а коли з'являться за тим пінчером, — я вже взяв за нього завдаток, — то скажіть, що він у мене на селі у псарні, я йому недавно підрізав вуха, й, доки вони не загояться, песика не можна перевозити, бо вуха застудяться. Ключ залишіть у двірнички.

У шинку «Під келихом» сидів лише один відвідувач. Це був таємний агент державної поліції Бретшнейдер. Шинкар Палівец мив череп'яні підставки з-під кухлів, а Бретшнейдер марно намагався зав'язати з ним серйозну розмову.

Палівец був відомий грубіян, кожне друге слово в нього було «дупа» або «гівно». Водночас він був начитаний і радив

кожному прочитати, що саме написав про цю другу річ Віктор Гюго, переказуючи останню відповідь старої гвардії Наполеона англійцям у битві під Ватерлоо.

— Гарне літо маємо, — вів далі Бретшнейдер свою серйозну розмову.

— Все це гівна варте, — відповів Палівець, ставлячи підставки до скляної шафи.

— Та й устругнули ж вони штуку нам у Сараєві, — з проблиском надії озвався Бретшнейдер.

— В якому «Сараєві»? — перепитав Палівець. — У тому нусельському шинку? Там же щодня бійка. Відома річ — Нусле!

— У боснійському Сараєві, пане шинкарю. Застрелили там нашого пана ерцгерцога Фердинанда. Що ви на це?

— Я в такі справи не втручаюсь. З такими справами хай вони мене поцілюють у дупу, — чемно відповів пан Палівець, закурюючи люльку. — Бо в наші часи встригати в такі справи — це однаковісінько що в зашморг лізти. Я дрібний торговець. Хто до мене приходить і замовляє собі пиво, тому я наливаю, а якесь там Сараєво, політика чи небіжчик ерцгерцог — це не для нас, на цьому нічого не заробиш, хіба що камеру в Панкраці.

Бретшнейдер замовк і розчаровано обвів очима порожній шинок.

— Тут колись висів портрет найяснішого нашого цісаря, — за хвилину знову заговорив він, — отам, де тепер дзеркало.

— Еге ж, правду кажете, висів, — ствердив пан Палівець, — та той портрет дуже мухи засрала, от я й виніс його на горіше. Бо, знаєте, ще хтось, бува, дозволив би собі кинути якесь слово й могли б із цього вийти неприємності. А на біса мені це здалось?

— У тому Сараєві, напевно, паскудно воно вийшло, пане шинкарю?

На це підступне пряме запитання пан Палівець відповів надзвичайно обережно:

— Під цю пору в Боснії і Герцоговині буває страшенна спека. Коли я там служив, ми нашому обер-лейтенантові мушили класти лід на голову.

— В якому ж полку ви служили, пане шинкарю?

— Я цих дрібниць не пам'ятаю, бо ніколи такими дурницями не цікавився, — відповів пан Палівець. — Багато знати-меш — швидко посивієш.

Таємний агент Бретшнейдер надовго замовк, і його похмуре обличчя пожвавішало лише з приходом Швейка, який увійшов у шинок і, замовивши чорне пиво, зауважив:

— У Відні сьогодні також траур.

Бретшнейдерові очі блиснули надією, і він похапцем промовив:

— У Конопіште вивісили десять чорних прапорів.

— А їх повинно там бути дванадцять, — зауважив Швейк, відпивши пива.

— А чому ви гадаєте, що дванадцять? — спитав Бретшнейдер.

— Для рівного рахунку, щоб була дюжина: краще рахувати, та й купувати на дюжину вигідніше, — відповів Швейк.

Запала тиша, аж її порушив сам Швейк, зітхнувши:

— Виходить, він уже перед Божим судом, дай йому, Господи, царство небесне. Навіть не дочекався, поки стане цісарем. Коли я служив у війську, один генерал упав з коня й розбився. Хотіли йому допомогти сісти знову в сідло, підсадити його, аж глянь, — а він мертвісінький. І теж мав піти вгору: мітив у фельдмаршали. Це трапилося під час військового параду: вони, ці паради, до добра ніколи не доводять. У Сараєві, мабуть, теж був якийсь парад. Пам'ятаю, одного разу на такому параді мені бракувало на мундирі двадцять гудзиків, то за це мене на чотирнадцять діб замкнули до буцегарні, й два дні я пролежав, як той Лазар, зв'язаний «козлом». Але що ж удієш? В армії мусить бути дисципліна. Інакше ніхто б нікого не слухався. Наш обер-лейтенант Маковец завжди казав нам: «Дисципліна, бовдури, повинна бути, бо інакше ви б лазили, як мавпи, по деревах, а військова служба з вас, йолопи, людей зробить». Хіба ж це не правда? Уявіть собі парк, скажімо, на Карлаку, а на кожному дереві сидить недисциплінований солдат. Це мене завжди найбільше лякало.

— У Сараєві це робота сербів, — спрямовував розмову Бретшнейдер.

— Помиляєтесь, — відповів Швейк, — то зробили турки через Боснію й Герцоговину. — І Швейк виклав свої погляди на зовнішню політику Австрії на Балканах: турки в 1912 році програли війну з Сербією, Болгарією та Грецією. Вони хотіли, щоб Австрія їм допомогла, а цього не сталося, ось вони й застрелили Фердинанда.

— Ти любиш турків? — звернувся Швейк до шинкаря Палівца. — Любиш тих собак нехрещених, адже ж ні?

— Мені аби клієнт, — сказав Палівець, — хай він буде й турок. Яке діло нам, торговцям, до політики? Заплатив за пиво — сиди в шинку й базікай собі досхочу. Це мій принцип. Хай би хто там убив нашого Фердинанда — серб чи турок, католик чи магометанин, анархіст чи младочех, — мені однаковісінько.

— Гаразд, пане шинкарю, — мовив Бретшнейдер, який знову втратив надію, що хтось із цих двох уловиться, — але ви згодні, що це велика втрата для Австрії?

Замість шинкаря відповів Швейк:

— Авжеж, утрата, тут нічого не скажеш. Жажлива втрата, бо хіба ж Фердинанда можна замінити якимсь там йолопом? Шкода тільки, що він не був ще товстіший.

— Що ви хочете цим сказати? — ожив Бретшнейдер.

— Що хочу сказати? — охоче відповів Швейк. — А ось що: коли б він був гладший, то напевно б його грець побив ще тоді, коли він ганяв у Конопіште бабів, які в його лісах збирали хмиз та гриби, й тепер не вмер би такою ганебною смертю. Адже подумати тільки: дядько найяснішого пана цісаря, а вони його застрелили. Таж це ганьба, всі газети про це пишуть. У нас в Будейовіце на ярмарку проштрикнули у сварці одного торговця худобою на прізвище Бржетіслав Людвік. У нього був син Богуслав, і от куди той, бувало, прийде продавати поросят, ніхто в нього нічого не купує, а кожен каже: «Це син того, проштрикнутого, він теж, мабуть, добра каналія». Кінець кінцем йому нічого не залишалося, як стрибнути в Крумлові з мосту у Влтаву, а потім довелось його звідти витягати, довелось оживляти, довелось з нього воду викачувати, й все ж таки він сконав на руках у лікаря, коли той йому щось впорснув.

— Ну й дивні ж у вас порівняння, — значуше промовив Бретшнейдер, — говорите спочатку про Фердинанда, а потім одразу про торговця худобою.

— Які там порівняння? — запротестував Швейк. — Борнь Боже, щоб я хотів когось із кимсь порівнювати. Пан шинкар мене знає. Правда ж, я ніколи нікого ні з ким не порівнював? Я тільки не хотів би опинитися в шкурі вдови ерцгерцога. Що ж вона тепер робитиме? Діти — сироти, маток в Конопіште без господаря. А виходити ще раз за якогось іншого ерцгерцога? Яку з цього матиме користь? Поїде з ним знову до Сараєва й вдруге залишиться вдовою. От кілька років тому був у Зліві біля Глибокої один лісник із таким паскудним прізвищем Піндьоур. Застрелили його бра-

коньєри, й лишилася після нього вдова з двома дітьми. За рік вона знову вийшла заміж за лісника, Пепіка Шавловіца з Мидловарів. Та що ж, і того порішили. Тоді вийшла заміж утретє, й знову ж таки за лісника, та й каже: «Бог любить трійцю. Якщо й тепер не пощастить, то вже сама не знаю, що вдію». Ясно, що й цього застрелили, а вона вже мала з тими лісниками шестеро дітей. Пішла вона до канцелярії князя в Глибоку скаржитись, якого вона з отими лісниками клопоту зазнала. Тоді їй порадили Яреша, сторожа з Ражицької греблі. І що б ви думали? Втопили його, як обловлювали ставок. А вона вже й від нього народила двоє дітей. Потім узяла собі каструвальника з Воднян, так той її раз уночі гепнув сокирою й сам добровільно на себе заявив. Коли його потім в окружному суді у Пісеку вішали, він укусив священика за ніс і сказав, що взагалі, мовляв, ні в чому не кається, й до того ж говорив щось дуже погане про нашого найяснішого цісаря.

— А ви не знаєте, що він про нього говорив? — голосом, сповненим надії, запитав Бретшнейдер.

— Цього вам сказати не можу, бо цього ніхто не відважився повторити. Але, кажуть, щось нечувано страшне, бо один присутній при тому судовий радник аж із глузду з'їхав, його ще й досі тримають в божевільні, щоб, бува, чого не розп'ятавав. То була не звичайна собі образа найяснішого монарха, що їх напідпитку сиплють.

— А які ж то образи на нашого найяснішого монарха напідпитку сиплють? — поцікавився Бретшнейдер.

— Будь ласка, панове, перемініть пісеньку, — обізався шинкар Палівець. — Я, знаєте, цього не люблю. Щось бовкнеш, а тоді шкодуватимеш.

— Які образи на нашого монарха напідпитку сиплють? — повторив Швейк. — Всілякі. Впийтеся, замовте, щоб вам заграли австрійський гімн, і побачите, що почнете верзти. Навигадуєте стільки на нашого найяснішого цісаря, що, якби лише половина з того була правда, вистачило б йому ганьби на ціле життя. Але наш старий добряга насправді цього не заслужив. Самі подумайте. Втратив сина Рудольфа ще молодим, у розквіті сил. Жінку Єлизавету проштрикнули терпугом. Потім десь пропав його брат Ян Орт, а брата — мексиканського цісаря — розстріляли під муром якоїсь фортеці. Тепер знову під старість застрелили дядечка. Та тут треба мати залізні нерви. А потім про це згадає якийсь п'яниця

й починає його лаяти. Коли нині щось вибухне, піду добровольцем і служитиму найяснішому цісарю нашому, хоч би мене на капусту посікли!

Швейк хильнув як слід пива й повів далі:

— Ви гадаєте, що наш найясніший усе це подарує? То погано його, мабуть, знаєте. Війна з турками неодмінно мусить бути. Ви вбили мого дядечка, так ось вам по пиці. Війна неминуха. Сербія й Росія нам у цій війні допоможуть. Завариться така катавасія, що аж пір'я летітиме.

Швейк у цю віщу хвилину натхнення був прекрасний. Його простодушне, усміхнене обличчя сяяло, мов місяць уповні. Йому все було просте і ясне.

— Можливо, — малював він далі майбутнє Австрії, — на нас, на випадок війни з Туреччиною, нападуть німці, бо ж німці й турки одна рука. Це такі bestії, що немає їм у світі рівних. Але ми можемо об'єднатись із Францією. Вона ще з сімдесят першого року має зуб на Німеччину. Ось тобі вже й почнеться танок. Війна буде, більше не скажу вам ані слова!

Бретшнейдер встав і урочисто промовив:

— Більш і не треба говорити, ходіте зі мною в коридор, я скажу вам дещо.

Швейк вийшов за агентом у коридор, де на нього чекала маленька несподіванка. Товариш по склянці показав йому орлика й заявив, що він Швейка заарештовує й негайно відведе до поліції. Швейк намагався довести, що добродій, очевидно, помиляється, бо він, Швейк, зовсім не винний, він же не сказав жодного слова, яке могло б кого-небудь образити. Однак Бретшнейдер відповів, що Швейк насправді вчинив кілька злочинів, серед яких найголовніший — державна зрада.

Потім вони повернулися до шинку, й Швейк звернувся до пана Палівца:

— Я випив п'ять кухлів пива та з'їв одного рогалика з соєсискою. Тепер дай мені ще чарочку слив'янки, і я піду, бо мене заарештовано.

Бретшнейдер показав панові Палівцу орлика, хвилину дивився на нього, а потім запитав:

— Ви одружені?

— Так.

— А ваша дружина може вести торгівлю за вашої відсутності?

— Може.

— Ну, то все гаразд, пане шинкарю, — весело промовив Бретшнейдер, — покличте сюди вашу дружину й передайте їй справи, бо ввечері ми приїдемо по вас.

— Не журися, — потішив шинкаря Швейк, — мене заарештували тільки за державну зраду.

— А мене за що? — заскиглив пан Палівець. — Я ж був такий обережний.

Бретшнейдер усміхнувся й з переможним виглядом пояснив:

— За те, що ви сказали, нібито мухи запаскудили нашого найяснішого цісаря. Ми вам виб'ємо тих мух із голови,

Швейк вийшов із шинку «Під келихом» у супроводі агента. Він стежив за виразом Бретшнейдерового обличчя й, коли вони були вже на вулиці, спитав зі своєю добродушною посмішкою:

— Може, мені зійти з тротуара?

— Навіщо?

— Гадаю, що коли я заарештований, то не маю права ходити тротуаром.

Входячи у ворота управління поліції, Швейк промовив:

— Незчулись, як уже тут. Ви часто буваєте «Під келихом»?

Саме тоді, як Швейка вели до канцелярії поліції, в шинку «Під келихом» пан Палівець передавав справи зарюмсаній дружині, по-своєму заспокоюючи її:

— Не плач, не рюмсай! Що вони мені можуть зробити через обісраний цісарів портрет?

Отак любо й мило встряв бравий вояк Швейк у світову війну. Істориків, без сумніву, цікавитиме той факт, що він передбачав далеке майбутнє. Правда, ситуація пізніше склалася інакше, ніж Швейк викладав її «Під келихом», та він же не мав дипломатичної освіти, й це слід узяти до уваги.

Г л а в а П

БРАВИЙ ВОЯК ШВЕЙК В УПРАВЛІННІ ПОЛІЦІЇ

Сараєвський замах переповнив поліційне управління численними жертвами. Тягали одного по одному, а старий інспектор у приймальні добродушно говорив:

— Вам цей Фердинанд боком вилізе!

Коли Швейка замкнули в одній з багатьох камер другого поверху, там уже сиділо ціле товариство — шість чоловік. П'ятеро примостилися навколо столу, а в кутку на на-

рах, немов тримаючись осторонь від них, чапів чолов'яга середнього віку.

Швейк почав розпитувати, за що саме кого посадили. Від п'ятьох, що сиділи біля стола, дістав майже одну й ту саму відповідь:

«Через Сараєво», «через Фердинанда», «через те вбивство пана ерцгерцога», «за Фердинанда», «за те, що в Сараєві пана ерцгерцога спровадили на той світ».

Шостий, який цурався тих п'ятьох, сказав, що він тому не хоче мати з ними нічого спільного, аби на нього не впала якась підозра; він, мовляв, сидить тут лише за спробу вбивства з метою пограбування одного дядька із Голице.

Швейк підсів до товариства змовників; ті вже вдесьте оповідали, як вони вклепалися в цю історію.

Їх усіх, крім одного, спіткало це в шинку, винарні або в кав'ярні. Винятком був надзвичайно гладкий пан в окулярах, із заплаканими очима. Його заарештували вдома, на квартирі, бо за два дні до замаху в Сараєві він оплатив «У Брейшки» рахунок за двох сербських студентів-політехніків; до того ж таємний агент Брікс бачив його п'яньким у їхньому товаристві в «Монмартрі» на Ржетезовій вулиці, де він за них теж платив, як це стверджував його власний підпис у протоколі. На попередньому слідстві в поліції він у відповідь на всі запитання тільки одноманітно квилив:

— Я маю паперову крамницю.

На що діставав таку ж стереотипну відповідь:

— Це вас не виправдовує.

Невеликий на зріст пан, якого схопили у винарні, був учителем історії й намагався викласти власникові винарні історію різних замахів. Його заарештували саме тоді, коли він кінчив психологічний аналіз кожного замаху словами:

— Ідея замаху така ж проста, як «колумбове яйце».

— Так само як те, що вас чекає панкрацька тюрма, — доповнив його висновок комісар поліції на допиті.

Третій змовник був головою добродійного товариства «Доброміл» у Годковічках. Того дня, коли стався захват, «Доброміл» влаштував у парку гуляння з музикою. Прийшов жандармський вахмістр і попросив присутніх розійтися, бо, мовляв, Австрія в жалобі, на що голова «Добромілу» добродушно відповів:

— Зачекайте хвилинку, хай дограють до кінця «Гей, слов'яни».

Тепер він сидів з похнюпленою головою й нарікав:

— У серпні переобиратимуть правління, і коли я доти не повернуся додому, може статися, що мене не оберуть. А мене вже десятий раз обирають головою. Я цієї ганьби не переживу.

Дивну штуку втнув небіжчик Фердинанд четвертому заарештованому, людині бездоганної вдачі й незаплямованої репутації. Цілі два дні він уникав будь-яких розмов про Фердинанда й раптом увечері в кафе за «мар'яжем», б'ючи трєфового короля козирною бубновою сімкою, сказав:

— Сім кульок, як у Сараєві.

П'ятий, котрого, як він сам засвідчив, посадили «через те вбивство пана ерцгерцога в Сараєві», ще й сьогодні мав наїжене від жаху волосся та бороду й тим дуже скидався на кошлатого пінчера. У ресторані, де його заарештували, він не тільки не вимовив ані слова, але навіть і газет не читав про вбивство Фердинанда. Він сидів сам-один біля столика, коли до нього підійшов якийсь пан, сів навпроти й несподівано запитав:

— Ви читали?

— Не читав.

— Знаєте?

— Не знаю.

— А знаєте, про що йдеться?

— Не знаю, мене це не цікавить.

— А все ж таки вас це повинно було б цікавити.

— Не знаю, що б мене могло цікавити. Я викурюю сигару, випиваю кілька куклів пива, вечеряю, а газет не читаю. Газети брешуть. Навіщо мені хвилюватись?

— Значить, вас не цікавить оте вбивство в Сараєві?

— Мене взагалі не цікавить жодне вбивство, хай то буде в Празі, Відні, Сараєві чи Лондоні. На це є державні установи, суди та поліція. Якщо когось десь уб'ють, то так йому й треба, — чого ти, бовдуре, був такий необережний, що дозволив себе вбити?

Це були його останні слова в тій розмові. Відтоді він що п'ять хвилин лише голосно повторював:

— Я не винен, я не винен.

Ці слова він вигукував і в воротях поліційного управління, ці ж слова повторюватиме, коли його везимуть до карного суду в Прагу, й з тими словами він увійде до своєї тюремної камери.

Вислухавши всі ці страшні змовницькі історії, Швейк вважав за доцільне розтлумачити усю безнадійність їхнього становища.

З М І С Т

Великий чеський містифікатор, або Гримаси празької іронії. *Передмова*
Галини Сиваченко 3

Частина перша У ТИЛУ

Вступ	23
Глава I. Бравий вояк Швейк устряє в світову війну	24
Глава II. Бравий вояк Швейк в управлінні поліції	32
Глава III. Швейк перед судовими лікарями	40
Глава IV. Швейка викидають з божевільні	45
Глава V. Швейк у поліційному комісаріаті на Сальмовій вулиці	49
Глава VI. Розірвавши зачароване коло, Швейк знову опинився вдома	55
Глава VII. Швейк іде в армію	64
Глава VIII. Швейк-симулянт	69
Глава IX. Швейк у гарнізонній тюрмі	84
Глава X. Швейк денщиком у фельдкурата	102
Глава XI. Швейк із фельдкуратом ідуть правити польову месо	122
Глава XII. Релігійний диспут	130
Глава XIII. Швейк йде соборувати	136
Глава XIV. Швейк денщиком у надпоручика Лукаша	149
Глава XV. Катастрофа	186
Післямова до першої частини «У тилу»	197

Частина друга НА ФРОНТІ

Глава I. Пригоди Швейка в поїзді	200
Глава II. Швейків будейовіцький анабазис	217
Глава III. Пригоди Швейка в Кіралігіді	276
Глава IV. Нові страждання	327
Глава V. Із Мосту-на-Літаві в Сокаль	348

Частина третя
УРОЧИСТА ПРОЧУХРАНКА

Глава I.	Через Угорщину	387
Глава II.	У Будапешті	439
Глава III.	Із Гатвана на галицький кордон	486
Глава IV.	Marschieren marsch!	531

Частина четверта
УРОЧИСТА ПРОЧУХРАНКА ТРИВАЄ

Глава I.	Швейк у ешелоні російських полонених	576
Глава II.	Духовне напучування	599
Глава III.	Швейк знов у своїй маршовій роті	607
Примітки	<i>Ігоря Мельниченка</i>	644